

ÅRGÅNG 43

P MAGASINET

MEDLEMSTIDNING FÖR PAPPERS AVD 68

NR. 4 2025

Robert Sjunnebo

Vi behöver fler hållbara arbetsplatser – inte färre!

Kjell Rautio

Karensen i sjukförsäkringen blir glödhet i valet

Ordförande har ordet

Säkerheten först – men hur fungerar det i praktiken?

Säkerheten först – men hur fungerar det i praktiken?

Säkerheten först" – de orden har vi hört många gånger på fabriken under året. Vem kan säga emot det budskapet? Ingen av

oss vill ju skada sig på jobbet – än mindre komma till skada så allvarligt att man inte kan komma hem efter arbetspasset. Så långt är allt självklart.

Men ändå sker olyckor. Trots att vi alla är överens om att säkerheten är viktig, fortsätter folk att skada sig på jobbet. Varför? Är det, som ledningen på Board & Paper gärna påstår, fråga om "slarv"? Enligt dem räcker det med en erinran till varje "slarver" på fabriksgolvet. Vi fackliga representanter har en annan bild.

Visst förekommer slarv ibland – men inte i den utsträckning som ledningen vill tro. Den verkliga orsaken till många av skadorna är snarare den slimmade organisationen som dagligen producerar stress. Det är den här stressen som skapar utrymme för misstag, som i sin tur leder till olyckor.

En regel säger att om vi bara skriver tillräckligt många observationer så ska olyckorna minska. Men nyligen såg vi ett diagram över en tioårsperiod som visar att oavsett hur många observationer som skrivs, så ligger antalet olyckor stabilt på samma nivå. Hur förklarar man det?

En förklaring kan vara den långa tiden mellan observation och faktisk åtgärd – ibland går det upp till 180 dagar innan något händer, och ofta utan att skyddsombuden ens blir kallade till utredningar. Men den kanske största orsaken är som sagt: underbemanning.

Ta rulluppställningen som exempel. År 2011 jobbade två personer i magasinet. Då paketerade man cirka 64 rullar i timmen. Idag gör man 90 rullar i timmen – med endast en truckförare. Stressen är så hög att personalen vissa dagar inte ens hinner äta. Varför? Jo, av yrkesstolthet – ingen vill lämna kvar arbete åt kollegan som kommer på nästa skift. Men vad blir konsekvenserna? Stressen ökar risken för både personskador och fel på rullarna som ska till kund. Långvarig stress leder också till sjukskrivningar.

En annan bidragande orsak till skador och långtidssjukskrivningar är uteblivna investeringar. På möten hör vi ofta att "ägaren tror på oss". Det är såklart trevligt att höra, men ännu trevligare vore det att faktiskt se det – till exempel i form av nya vedtrucker, asfalterade ytor på vedplanen och bättre golv i magasinerna i hamnen. Idag är både

"Så nej – vi accepterar inte att "slarv" ska användas som svepskäl till varje olycka. Än mindre accepterar vi att varje olycka ska följas av en erinran."

truckar och truckförare utsatta på grund av undermåliga vägunderlag. Och det trots att fabriken genererar miljardvinster till aktieägarna. En ny vedtruck kostar en bråkdel av det.

Så nej – vi accepterar inte att "slarv" ska användas som svepskäl till varje olycka. Än mindre accepterar vi att varje olycka ska följas av en erinran. Vi vägrar acceptera "management by fear". Det skapar inte säkerhet – det skapar tystnad, oro och ytterligare stress.

För övrigt hörde jag nyligen en chef säga att vår enhet skriver väldigt få erinran. "Det är väl bra", tänkte jag – det betyder ju att vi sköter oss! Samtidigt är det lite sjukt att man ens mäter detta. Jag hoppas innerligt att HBP-ledningen inte börjar sätta måltal även på detta.

Nu när julen närmar sig med stora steg vill jag passa på att önska er alla en riktigt God Jul och ett Gott Nytt År! Må denna högtid fyllas med värme, glädje och gemenskap tillsammans med nära och kära. Låt oss ta vara på stunderna av lugn och kärlek, och se fram emot ett nytt år fyllt av möjligheter och lycka.

Varma julhälsningar till er alla!

Aleksandar Srndovic, avdelningsordförande

Tuva Lund

Sedan den 1 februari är jag administrativ chef på Pappers. Det har varit lätt att bli en del av arbetsplatsen. Det har underlättats av att jag har fått ett sådant varmt välkomnande och att det finns tydliga förväntningar på vad jag ska göra. Jag tycker att mitt arbete är meningsfullt, roligt och det känns som jag gör nytta.

Mitt uppdrag handlar om att ha ett övergripande ansvar för stöd, service och utvecklingsprocesser och jag är chef för medarbetarna som ingår i administrationen. Det är ett toppenlag och en ynnest att få jobba tillsammans med skickliga specialister.

Det arbete vi gör i vårt lag handlar om att underlätta för förtroendevalda att få möjlighet att ägna sig åt det fackliga uppdraget. Vi säkerställer att processerna kring demokrati, ekonomi, IT och kommunikation fungerar i vårt förbund. Till exempel ordnar vi allt praktiskt runt ett förbundsmöte, ser till att det finns en hemsida med nyheter och ett fungerande medlemsystem. Vi gör det som man

"Arbetarrörelsens värderingar är väl grundade i mig. Min farfar arbetade som smed och var mycket aktiv i fackföreningsrörelsen. Så mina värderingar om rättvisa, demokrati och jämlikhet kommer från honom."

inte alltid tänker på men som behöver fungera för att förbundet ska fungera.

Till vardags omfattas arbetet av allt från att leda möten, ta fram rutiner och policys till att utforma nya system för att göra saker enklare. Målet är att det ska vara lätt för förtroendevalda och medlemmar att göra rätt.

En annan del av jobbet är hjälpa VU med att kvalitetssäkra styrning och ledningsprocesser i förbundet så att de beslut som förtroendevalda fattats verkställs. Att Pappers går från ord till handling. Självklart har jag också ett ansvar för arbetsmiljön och hanterar personalfrågor.

Arbetarrörelsens värderingar är väl grundade i mig. Min farfar arbetade som smed och var mycket aktiv i fackföreningsrörelsen. Så mina värderingar om rättvisa, demokrati och jämlikhet kommer från honom.

När jag var 13 år gick jag med i SSU. Det var när min kompis och hennes sjuka mamma blev ställda på gatan som jag fick upp ögonen för att allt inte är perfekt och jag engagerade mig för att vara med och jobba för ett rättvist samhälle. Sociala frågor ligger mig varmt om hjärtat och jag utbildade mig till socionom för att jag älskar att jobba med människor och vara ett stöd för att hitta vägar framåt – även när det är som svårast. Under hela tiden har jag varit engagerad och främst i politiken. Mest ideellt men senaste 17 åren har jag haft förmånen att få jobba med politik på heltid i Botkyrka.

Att ha erfarenhet av rollen som förtroendevald och rollen som anställd i organisationer inom arbetarrörelsen är till stor hjälp i uppdraget som administrativ chef. Jag tror att mina styrkor är att jag har ett strategiskt organisationsperspektiv, är bra på lagbildande och driva på utveckling.

Jag är en värderingsstyrd person och är väldigt tacksam för att genom mitt arbete få vara med och bidra till ett mer rättvist och jämlikt samhälle.

Tuva Lund

Administrativ chef på Pappers.

Sverige jobbar flest timmar per person i arbetsför ålder bland jämförbara länder. LO vill därför forma en solidarisk arbetstidspolitik som leder till en förkortad normalarbetstid i Sverige.

I maj 2024 beslutade LO:s kongress att LO ska ta ledningen i arbetet för att sänka veckoarbetstidsmättet. Som en följd av detta fick LO:s styrelse i uppdrag att förbereda förhandlingar om förkortad arbetstid. LO-styrelsen tillsatte därför en särskild arbetstidsutredning. När utredningen var färdig presenterades rapporten vid ett antal regionala konferenser, där syftet var att diskutera resultaten tillsammans med de lokala avdelningar som är knutna till LO-distrikten.

Konferensen i Stockholm

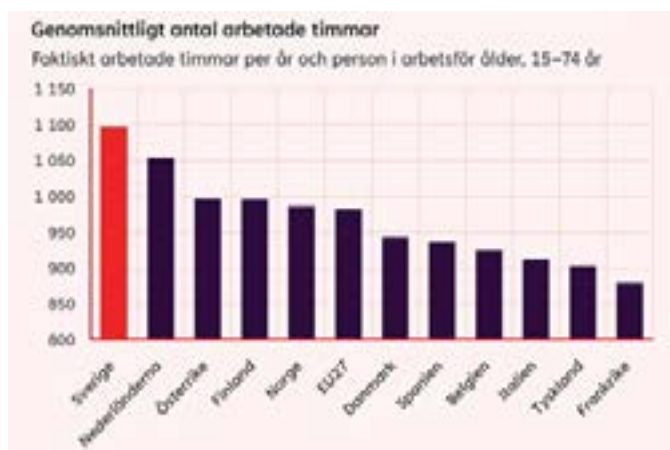
Den 6 november 2024 samlades representanter i ABF-huset i Stockholm. Veli-Pekka Säikkälä, LO:s avtalssekreterare, inledde mötet med en kort beskrivning av processen. Hans Forsberg, LO:s ombudsman, presenterade rapportens huvudpunkter och konstaterade att Sverige halkat efter när det gäller att förkorta arbetstiden – medan grannländer gått framåt har Sverige stått kvar vid 40-timmarsveckan. Priset blir mindre tid för familj, fritidsintressen och återhämtning.

Fakta om svensk arbetstid

- Svenskar arbetar mest per person i jämförelse med

elva andra europeiska länder.

- Sysselsättningsgraden i Sverige är en av världens högsta – tack vare att även kvinnor och äldre arbetar mycket.
- Efter Nederländerna har Sverige det längsta förväntade arbetslivet inom EU.
- Andelen heltidsarbetande är betydligt högre än både OECD- och EU-snittet, samt högre än i USA, Kanada

och Australien.

- Sverige har inte fler röda dagar än andra europeiska länder – 11 per år, vilket är i det undre intervallet.
- Minimnivån för betald semester i EU är 20 dagar; Sverige har minst 25 dagar, i linje med bland annat Danmark och Frankrike.

Jämförelse med Danmark

Sverige och Danmark har länge följts åt när det gäller arbetstid, men i början av 1980-talet gick Danmark vidare och sänkte sin avtalade normalarbetstid till 37 timmar i veckan. Det har inte påverkat Danmarks ekonomi negativt – tvärtom har BNP vuxit snabbare än Sveriges. Erfarenheterna visar att kortare arbetsvecka leder till bättre hälsa och högre produktivitet. Det är en vinst både för individen, företagen och samhället i stort.

Solidarisk arbetstidspolitik

Konferensdeltagarna var eniga om att en eventuell arbetstidsförkortning måste genomföras enligt principen om solidarisk arbetstidspolitik. Det innebär att förändringen ska gälla lika för alla, oavsett branschens ekonomiska förutsättningar eller facklig styrka. Arbetstidsförkortningen ska alltså inte bero på enskilda förbunds möjligheter att förhandla, utan vara en gemensam, rättvis förändring för hela arbetsmarknaden.

LO driver nu, med kongressens stöd, frågan om arbetstidsförkortning vidare. Utredningen och de regionala konferenserna visar på ett brett stöd för förändringen,

och att det finns både internationella exempel och nationella förutsättningar att gå vidare. Arbetet fortsätter nu med förberedelser inför förhandlingar, där målet är ett hållbart arbetsliv för alla.

Aleksandar Srndovic

Veli-Pekka Säikkälä inleder mötet

■ MEDLEMSDIKT **PERNILLA WESTMAN**

*Samma gamla
visa spelas igen
Kan den
hört den
verkar aldrig ta slut*

*Löften om annat
ny riktning
nytt ljus
Hamnar ändå i
gamla hjulspår
jag kört i förut*

Vi behöver fler hållbara arbetsplatser – inte färre!

Just nu genomgår massa- och pappersindustrin ett stålbad. På förhållandevis kort tid har ca 1 000 anställda varsplats inom industrin. Det är många

med tanke på att Pappers har drygt 12 000 yrkesaktiva medlemmar.

Krisen har sin bakgrund i flera olika omständigheter. Kortfattat kan sägas att krisen beror på USA:s tullar som medfört förändrade handelsströmmar, ökade råvarupriser då det bl.a. på grund av Rysslands krig mot Ukraina råder brist på massaved, en utdragen lågkonjunktur och en i många fall osund konkurrens från Kina.

Utöver de omfattande varslen pågår på många fabriker runt i Sverige förhandlingar om justerad arbetstid. Flera fabriker kommer inte längre ha storhelsdrift och förändringar i såväl scheman som antalet skiftlag kommer att behöva ske. Detta är historiskt stora förändringar som utmanar Pappers avtalsmodell. En avtalad möjlighet att bedriva drift på storhels innebär i princip alltid olika former av förmåner för Pappers medlemmar. Det är förmåner som nu kommer behöva justeras. Det kommer slå hårt mot våra medlemmar och dessutom behöver de medlemmar som går ut i arbetslöshet möta en a-kassa som försämrats kraftigt av den sittande regeringen. En ljusglimt i detta är det utökade stöd som Pappers medlemmar har rätt till som en följd av att Pappers antagit det senaste huvudavtalet. Såväl omställningsstudiestöd samt andra insatser för att snabbt komma i arbete är viktiga stödåtgärder som våra kollektivavtal ger.

I iveren att kapa kostnader får däremot inte människan glömmas bort. Det gäller för både medlemmar som får det mycket tråkiga beskedet att man inte längre har ett arbete att gå till samt medlemmar som behöver utföra samma arbete, men med färre arbetskamrater. Pappers uppdrag i detta är att stötta samtliga våra medlemmar.

Förbundet lämnar allt stöd som går till de avdelningar som berörs av varslen. En ny ordning är att vi tillsammans försöker samordna arbetet mellan förhandling och skyddsorganisation. Allt för att ett viktigt fokus ska vara hållbara villkor för de som arbetar kvar. Att vi i denna tid av förändring är en organisation som drar åt samma håll

"De centrala parterna tog i avtalsrörelsen 2023 i hand på att det ska vara möjligt att arbeta skift ett helt yrkesliv. Det är nu dags för arbetsgivarna i branschen att leverera på detta löfte. Avtal ska hållas även i svåra tider."

är särskilt viktigt.

Att den enskilda människan och medlemmen ska få en större roll i våra avtal framöver är mycket prioriterat. Vårt avtal ska naturligtvis ge goda ekonomiska villkor, men människans förutsättningar för flexibilitet och förändrade förhållanden får inte glömmas bort. Vi är inte maskiner. Arbetslivet behöver bli mer hållbart för våra medlemmar och inte mindre. Därför behöver individens rättigheter i avtalet stärkas exempelvis vid förändrade arbetstider. Dessutom behövs ett större fokus på hållbara scheman och en bemanning som inte riskerar våra medlemmars hälsa. Ett bra schema är lika bra för våra nuvarande medlemmar som för de som framöver kommer få ett jobb inom industrin.

De centrala parterna tog i avtalsrörelsen 2023 i hand på att det ska vara möjligt att arbeta skift ett helt yrkesliv. Det är nu dags för arbetsgivarna i branschen att leverera på detta löfte. Avtal ska hållas även i svåra tider.

Robert Sjunnebo
förhandlingschef

Kapitalets girighet och värdet av uppskattning

Under de senaste fyra åren har företaget nått vinstnivåer som få ens trodde var möjliga. Vi har burit verksamheten genom utmaningar, neddragningar och ständig press. Trots att bemanningen skurits ner till det absolut minsta har vi fortsatt leverera resultat i toppklass. Det har vi gjort för att vi varit stolta över vårt arbete, stolta över varandra och stolta över att vi tillsammans tagit företaget dit det är idag.

Under hela denna resa har vi gång på gång fått höra samma ord från ledningen: "Ni är företagets viktigaste resurs." Vid första anblick känns dessa ord värmande, men med tiden har vi förstått att de används som en standardfras, ett färdigtryckt stycke i ledningens interna kommunikation. Orden är tänkta att låta uppskattande, men i praktiken är de lika opersonliga som ett massproducerat reklamblad.

I år drogs något litet men betydelsefullt ifrån oss. Det handlar inte om lyx eller något storslaget – bara en enkel julklapp. Denna lilla symbol har under många år fått oss att känna att ledningen faktiskt såg oss. Att de förstod att bakom produktionen, maskinerna och siffrorna finns människor med kroppar som slits och hjärtan som försöker orka. Julklappen har aldrig varit någon ekonomisk bonus för oss, utan ett erkännande och ett tack. Ett tecken

på att våra ansträngningar började och slutade med något mer än ett produktionsmål. Att någon har noterat att vi fortsatte kämpa trots färre händer, högre tempo och en arbetsmiljö där varje individ förväntas täcka upp mer än förr.

Ledningen försöker nu motivera sitt beslut att dra in julklappen. Vi vet att besparingen handlar om cirka två miljoner kronor, utslaget på ungefär 3 500 anställda. Två miljoner – en obetydlig summa i relation till de enorma vinster som exempelvis Hallsta har skapat de senaste fyra åren. För oss är det därför inte bara ett indraget paket, utan ett budskap. Ett väldigt tydligt sådant: Att företagets viktigaste resurs inte är värd mer än det absolut billigaste alternativet – tomma ord.

Det är här det verkliga problemet börjar. När uppskattningen tas bort och ersätts av generiska fraser från högsta ledningen i Norrköping, börjar förtroendet sakta rinna undan. Det är som att höra "Ni är våra viktigaste" från någon som samtidigt vänder ryggen till när handling krävs. Ord utan handling blir tomma, och tomma ord tär.

För till slut handlar det inte om en julklapp. Det handlar om hur länge vi orkar fortsätta ge vårt allt, när beviset på att vårt allt inte uppskattas mer än tomma ord. När det enda viktiga är resultatet på sista raden.

Aleksandar Srndovic

Pappersbruket 2025. Bruket har brett ut sig och det är svårt att få med hela fabriken i en bild.

Bild från vykort skickat 1947.

Bild från vykort skickat 1924. Vattentornet är under byggnation. Notera nere i högra hörnet, en flotte med ett litet skjul på samt en stege ner i vattnet. Redaktionen är nyfikna på vad detta har använts till. Om det är någon som vet vad detta är kontakta gärna redaktionen och berätta.

På denna bild ser man veden som kommit sjövägen. Sjövedshanteringen upphörde i slutet av 1980-talet.

I en tid då själviskhet, maktspel och illvilja ofta dominerar den världspolitiska scenen, påminns jag om ett tidlöst talesätt av den store sufipoeten Shams Tabrizi: "En korrupt och ond människa är bara den som inte vet att han har en själ. När han upptäcker den – är han inte längre förlorad."

Detta är inte bara poetiska ord. Det är ett kraftfullt budskap om mänsklig natur, moral och möjligheten till förvandling.

Vad innebär det att vara en ond människa?

Ofta beskriver vi ondskan som något mörkt, främmande, nästan övernaturligt. Men Shams påminner oss om något helt annat: ondskan är inte ett permanent tillstånd, inte ett födelsemärke, utan ett uttryck för omedvetenhet. Att vara "ond" betyder att vara förlorad i sina lägsta drifter – egoism, illvilja, begär efter makt – men det betyder inte att dessa drag är vår sanna natur. Ingen människa föds korrupt eller moraliskt förvriden. Vi formas av våra omständigheter, våra sår, vår rädsla och den miljö som fostrar oss. Ondskan är därför inte ett arv, utan en konsekvens. Det är denna insikt som ger oss hopp: det som formats kan omformas.

"I den bosniska kulturen bär begreppet duša en särskild tyngd. Det är mer än ett religiöst begrepp – det är ett mått på mänsklighet. En person med duša är en människa som rymmer värme, samvete och medkänsla."

Duša – själens plats i min bosniska kultur

I den bosniska kulturen bär begreppet duša en särskild tyngd. Det är mer än ett religiöst begrepp – det är ett mått på mänsklighet. En person med duša är en människa som rymmer värme, samvete och medkänsla. En människa som kan känna andra människors smärta, och som inte är rädd för att sträcka ut en hand. Att "ha en själ" är därför inte något man förtjänar; det är något man upptäcker inom sig. Ögonblicket då en människa ser sin duša är ögonblicket då hon blir kapabel till moralisk handling, självreflektion och förändring.

Det moraliska uppvaknandet

När Shams säger att den som hittar sin själ inte längre är förlorad, talar han om ett slags inre revolution.

Det är ett plötsligt klarvaket seende:

- Jag är mer än mina handlingar.
- Jag är mer än min ilska.
- Jag är mer än mitt mörker.

Det är en självkänedom som bryter förtrollningen av egoism och öppnar dörren till försoning – både med sig själv och med andra.

Ondskans källa är okunskap – inte natur

Denna tanke förenar sufisk visdom med den kristna traditionen, där omvändelse, nåd och försoning står i centrum. Ingen människa är förlorad så länge det finns en gnista av vilja att förändras. När vi överger idén att ondskan är oåterkallelig och istället förstår att okunskap, brist på empati och andlig blindhet är dess rötter, då öppnas möjligheten till läkning. Det betyder att var och en av oss bär ansvar – inte bara att undvika ondskan, utan att hjälpa andra att upptäcka sin duša.

Shams budskap i vår tid

I en värld där människor ofta reduceras till politiska sym-

bol, identiteter eller fiender, påminner Shams ord oss om att varje människa bär på en potential till gott. Budskapet är universellt och tidlöst – det överskrider kultur, religion och språk. Och det riktar sig till det djupaste inom oss: vår förmåga att förändras.

Kanske finns det fortfarande hopp

Trots allt som sker omkring oss vill jag tro på människans förmåga att förvandlas. Även de som vandrar längst från ljuset är inte utan hopp. Så länge det finns en möjlighet att upptäcka sin själ, finns det en väg tillbaka. Och kanske är detta vår tids viktigaste insikt: att världens mörker inte är slutgiltigt. Att den sorgliga värld vi ser omkring oss kan förändras – genom de ögonblick när en människa upptäcker sin duša och därmed också sitt moraliska ansvar.

Så ja – det finns fortfarande hopp. Inte för att världen är god, utan för att människan kan bli det.

Aleksandar Srndovic

■ MEDLEMSDIKT ERIK ASTEVING

Beträffande segrar och förluster

***Vila Dej
En stund
ibland dom röda rosorna
I Regnbågens Park!***

***Och, Du,
Ta inte ut
Vare sej segrar
Eller förluster
I förskott!***

Agera aldrig under press. Ta ett djupt andetag och tänk efter innan du klickar på en länk eller loggar in.

Så kan du skydda dig mot bedrägerier – tre enkla steg till ökad trygghet

Vi lever allt mer av våra liv på nätet. Vi handlar, betalar räkningar, bokar resor och håller kontakt med vänner och familj – ofta med bara några knapptryck. Det är snabbt och bekvämt, men samtidigt ökar risken att utsättas för bedrägerier. Bedragarna blir allt mer kreativa, och deras metoder mer svårupptäckta. De använder både teknik och psykologi för att lura oss att lämna ifrån oss pengar eller personlig information. Men du kan skydda dig. Det finns enkla, effektiva sätt att minska risken att drabbas, och det börjar med kunskap, eftertanke och vaksamhet.

Här är tre viktiga steg för att hålla bedragarna på avstånd, samt tre varningstecken som är viktiga att känna igen.

Tre sätt att skydda dig

1. Skaffa kunskap

Kunskap är ditt starkaste försvar. Bedragare hittar ständigt nya vägar att lura människor – via sms, telefonsamtal, mejl eller sociala medier. Därför är det viktigt att hålla sig

uppdaterad om de vanligaste bedrägerimetoderna. Besök tillförlitliga källor som [polisen.se](https://www.polisen.se), [sakerhetskollen.se](https://www.sakerhetskollen.se), [svarlurad.se](https://www.svarlurad.se).

Att känna igen varningssignalerna kan göra stor skillnad. Många bluffar är skickligt utformade för att verka trovärdiga, oavsett om det är per telefon eller sms – men med lite kunskap blir det lättare att känna igen dem och agera rätt/tryggt.

2. Stoppa bedragaren

Ett vanligt knep hos bedragare är att försöka stressa dig till handling. De kan påstå att något är fel med ditt konto, att någon försöker stjäla dina pengar eller att du måste logga in snabbt för att lösa ett problem. När vi blir stressade tänker vi inte klart, och just det utnyttjar bedragarna.

Kom ihåg detta:

- Agera aldrig under press. Ta ett djupt andetag och tänk efter innan du klickar på en länk eller loggar in.
- Lita inte på avsändaren. Sms, e-post och telefonnummer kan enkelt förfälskas så att det ser ut som om de kommer från banken, polisen eller ett känt företag.
- Lämna aldrig ut dina uppgifter. Ingen seriös aktör ber

dig om BankID, koder eller lösenord, varken via telefon, mejl eller sms.

Om du är osäker, lägg på luren eller avsluta samtalet. Gå själv in på företagets officiella webbplats och kontakta dem därifrån. Det är alltid bättre att kontrollera en gång för mycket än en gång för lite.

3. Var medveten

Prata med familj, vänner och kollegor om risken för bedrägerier. Det är vanligt att känna sig skamfylld eller ledsen om man blivit utsatt – men det är viktigt att komma ihåg att bedragarna är mycket skickliga och använder avancerade metoder. Du är inte ensam, och det finns inget att skämmas för. Genom att prata öppet om det kan fler bli uppmärksamma och skydda sig. Berätta för dina närstående, särskilt äldre personer, hur bedragare arbetar. Ett enkelt samtal kan göra stor skillnad, det kan hjälpa någon att känna sig tryggare och undvika att bli lurad.

Tre varningstecken du ska ta på allvar

1. Det är bråttom

”Du måste agera direkt!”

Bedragare vill att du ska känna stress. De kan säga att de ser misstänkta köp på ditt konto eller att du riskerar att förlora pengar om du inte handlar nu. När någon försöker skapa panik, stanna upp. Det är nästan alltid ett tecken på bedrägeri.

2. Oväntad kontakt

Om någon kontaktar dig oväntat, via mejl, sms, telefon eller sociala medier, följ aldrig instruktionerna utan att först kontrollera dem via en säker källa. Slå alltid telefonnumret själv i stället för att använda återuppringning, och klicka inte på länkar i meddelanden. Bedragare kan få sina nummer att se ut som polisens eller bankens. Var också försiktig om någon dyker upp oanmäld vid din dörr. Det kan vara en bedragare som försöker vinna ditt förtroende.

3. Frågor om e-legitimation, dosa eller koder

Om någon ber dig använda ditt BankID, din säkerhetsdosa eller att du ska logga in för att ”hjälpa till”, avsluta omedelbart samtalet.

Banken, polisen eller myndigheter ber dig aldrig signera något för att skydda pengar. Om du uppmanas göra det, är det ett bedrägeriförsök.

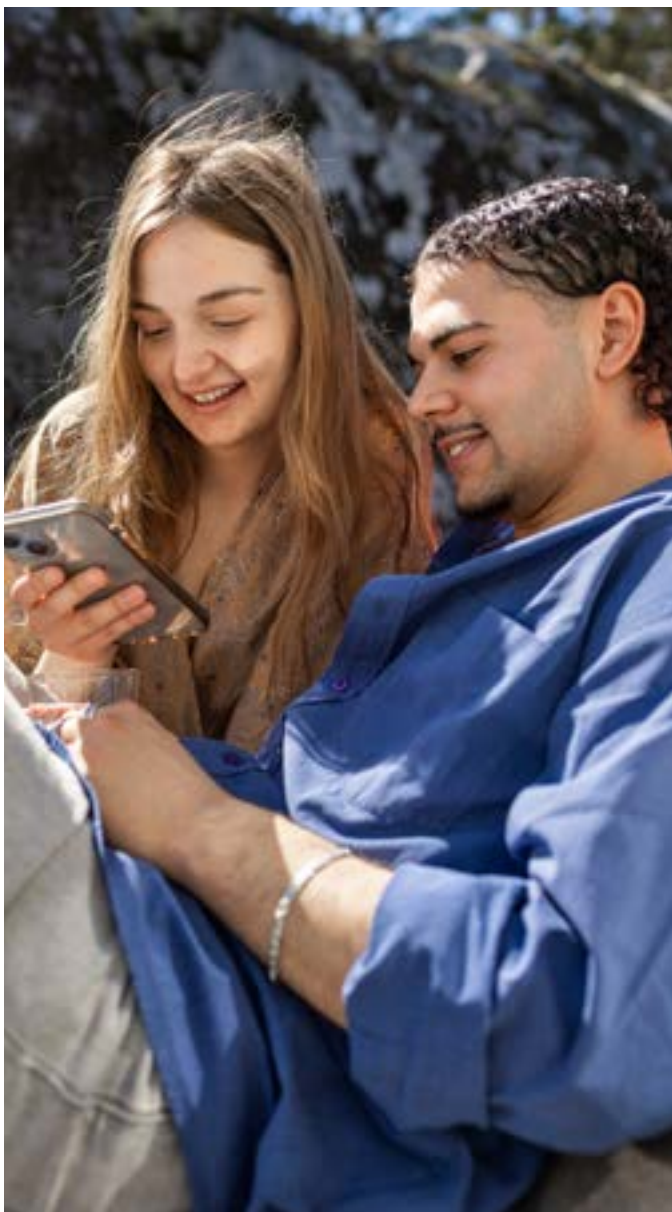
Exempel: Så lätt går det att bli lurad

En kvinna får ett sms som verkar komma från hennes bank. Där står att någon försöker logga in på hennes konto och att hon ska verifiera sin identitet genom att klicka på en länk. Hon gör det, och några minuter senare är kontot tomt. Sms:et såg äkta ut, med rätt logga och avsändare. Men det var en bluff. Just därför är det så viktigt att aldrig klicka på länkar i meddelanden, hur trovärdiga de än ser ut.

Tillsammans kan vi minska bedrägerierna

Bedrägerier på nätet är ett växande samhällsproblem. Ingen är immun, alla kan bli lurade. Genom att vara påläst, ifrågasätta och prata med varandra kan vi tillsammans minska risken att bedragarna lyckas.

Stanna upp, tänk efter och våga vara skeptisk. Den som agerar lugnt och medvetet har redan tagit det viktigaste steget mot att skydda sig.

Lämna aldrig ut dina uppgifter. Ingen seriös aktör ber dig om BankID, koder eller lösenord, varken via telefon, mejl eller sms.

Roslagens Sparbank

roslagenssparbank.se

Tel 0176 - 770 00

Mötesdeltagare

MBR K på besök i Iggesund

Mellan den 1 och 2 oktober samlades ledamöterna i MBR K i Iggesund. Det blev två dagar fyllda av erfarenhetsutbyte, intressanta verksamhetsbesök och många givande samtal. Att träffa fackliga kamrater från Holmens olika verksamheter är alltid både trevligt och nyttigt – och den här gången var inget undantag.

Mötet hölls i den gamla järnbrukslokalen, en stämningsfull plats med mycket historia i väggarna. Varje klubb berättade om de utmaningar man möter på hemmaplan, och snabbt stod det klart att den pågående centraliseringen av olika tjänster inte riktigt fungerar som tänkt. Det tydligaste exemplet var People Service, där flera delade liknande erfarenheter.

Före mötet bar det av ut i skogen utanför Iggesund, där vi fick se något riktigt spännande – en maskin för mekaniserad plantering av skog. Den har utvecklats av företaget Plantma i samarbete med bland andra Holmen. En av konstruktörerna fanns på plats och berättade entusiastiskt om hur maskinen fungerar. Den bemannas av två personer: en förare och en som lägger plantor i de mekaniska planteringsarmarna. Mitt bland tallar och granar fick vi dessutom njuta av en värmande och fantastiskt god soppa, serverad i termosflaskor – en riktig höjdpunkt!

Efter ett par timmar i skogen gick färden vidare till Friggesunds plantskola utanför Delsbo. Där fick vi följa hela kedjan från frö till färdig planta. Plantskolan odlar plantor som levereras till skogsägare i mellersta och södra Sverige, och vi fick en imponerande rundvandring bland fem växthus på hela 2 500 kvadratmeter vardera. Den årliga produktionen uppgår till över tio miljoner plantor – ett tydligt bevis på den stora betydelsen verksamheten har för Holmens framtida skogar.

Den tredje oktober blev vi flera. Vi skulle starta MBR K seminarium och flera fackliga kamrater har anslutit sig till mötet. Via Teams-länk träffade vi Holmens koncernchef Henrik Sjölund som informerade om aktuella läget i branschen och företaget. Tuff tid framför oss men Holmen är väl positionerad på marknaden. Via Teams träffade vi även koncernens HR-chef Gunilla Rolander.

Det blev tre intensiva och inspirerande dagar i Iggesund, fyllda med nya intryck, värdefulla samtal och en stark känsla av gemenskap. Vi lämnade med både stolthet och ny energi i arbetet framåt – stolthet över att få vara en del av en verksamhet som hela tiden utvecklas, och inspiration att fortsätta driva fackliga frågor med samma engagemang och sammanhållning som alltid kännetecknat Holmens fackliga familj.

Aleksandar Srndovic

I syfte att effektivisera skogsbruket har Plantma Forestry AB tagit fram en maskin för mekaniserad plantering, som man vidareutvecklar i samverkan med Holmen, Sveaskog och SCA. Den är en konventionell skotare med ett markberedningsaggregat i midjan.

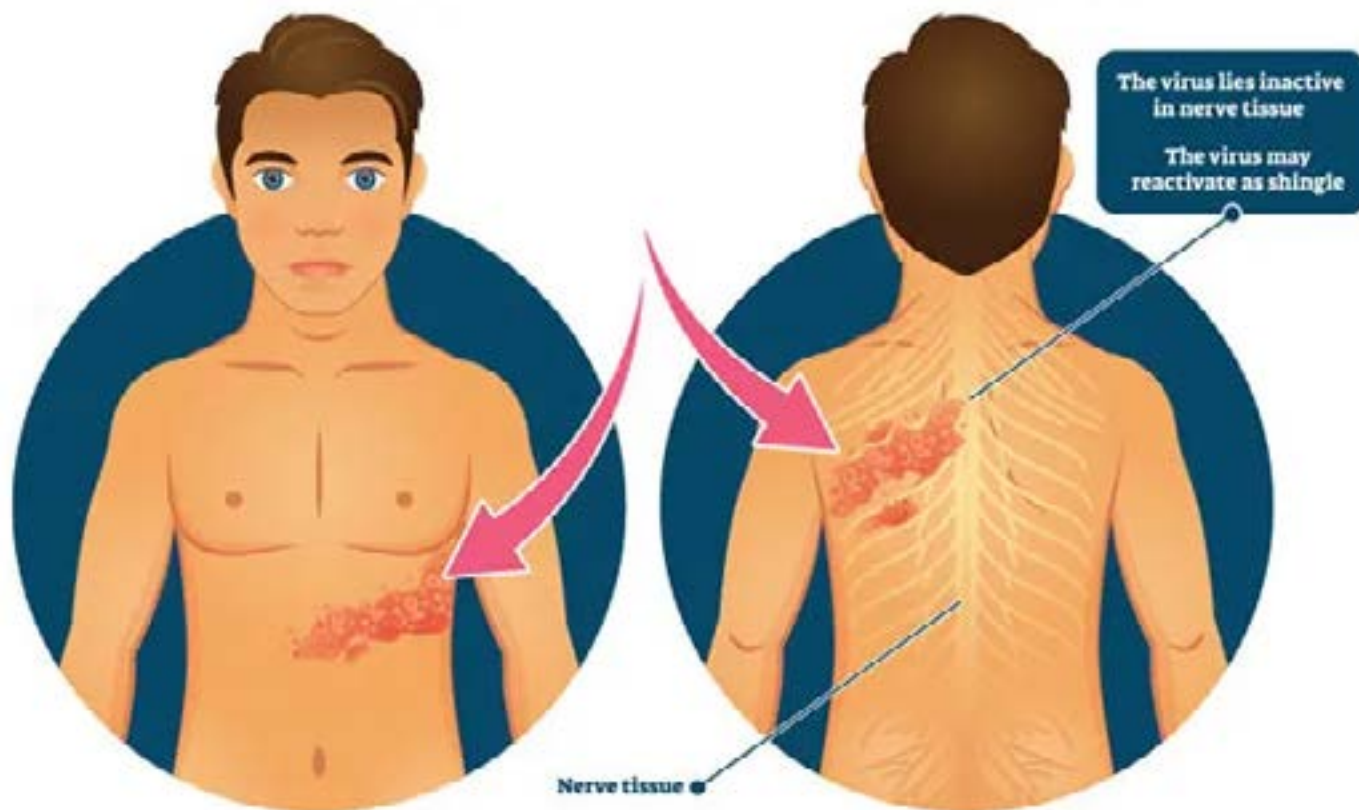
Friggesund plantskola.

Järnbruket i Iggesund.

På bild två planteringsarmar, där varje arm kan göra ett planteringsförsök ungefär var tredje sekund.

Din inre torped och varför den behöver pension.

Vi bär alla på en liten, oinbjuden gäst från barndomen: vattkoppsviruset. Efter att ha orsakat kliande besvär under uppväxten går viruset sedan i dvala, gömt djupt inne i våra nervsystem. Det ligger där och lurpassar som en pensionerad torped – tyst, men redo att slå till när immunförsvaret blir distraherat av ålder eller stress. När det väl vaknar är det inte för att sprida glädje, utan för att ge dig en smärtsam utslagsupplevelse som ingen vill ha.

När viruset vaknar igen orsakar det bältros, en smärtsam sjukdom som kännetecknas av ett blåsbildande utslag, vanligtvis på ena sidan av kroppen. Att drabbas av bältros är inte bara smärtsamt i stunden.

Smärtan kan vara intensiv och ibland kvarstå långt efter att utslagen har läkt. En av de mest fruktade komplikationerna är en långvarig nervsmärta som kan vara svårbehandlad och påverka livskvaliteten avsevärt. Ungefär var tredje person drabbas av bältros någon gång under livet.

Tidigare var alternativen få, men nu har vi ett vapen: bältrosvaccinet. Det nya vaccinet är en superhjälte i två do-

ser som ger ett skydd på över 90 procent. Det är som att ge immunförsvaret en karta över var viruset gömmer sig, med instruktioner om att "neutralisera hotet omedelbart".

Så, trots att det kostar en (betydande) slant och kan ge lite ömhet i armen så är bältrosvaccinet en investering i en framtid med mindre smärta.

Om du är över 50 år eller har ett försvagat immunförsvaret, kan det vara en god idé att prata med din läkare för att se om bältrosvaccination är lämpligt för dig.

Det är dags att be den där inre torpeden att pensionera sig på riktigt.

Företaghälslovården

Bältros

Varför finns skyddsombud?

Skyddsombud finns för att skapa en trygg arbetsmiljö och förebygga olyckor och ohälsa. Rollen har en lång historia som började när arbetare krävde bättre villkor.

Historisk utveckling:

- Slutet av 1800-talet: Med industrialisering kom farliga arbetsplatser, många skador och dödsfall.
- 1912: Första lagen om arbetarskydd. Arbetstagare fick rätt att utse ombud som kunde rapportera brister.
- 1938: Ombuden fick namnet skyddsombud.
- 1970-talet: Arbetsmiljölagen gav skyddsombuden en nyckelroll i planering och beslut.

Tyvärr finns det fortfarande länder idag med arbetsförhållanden som liknar Sverige på 1800-talet. Långa arbetsdagar, livsfarliga miljöer och ibland barnarbete. Det visar hur viktigt vårt arbete är.

Historien visar att skyddsombud inte kom till av en

slump, de är resultatet av arbetarnas kamp för en trygg arbetsmiljö. Och även idag, mer än hundra år senare, behövs vi lika mycket. Arbetslivet förändras, men riskerna finns kvar. Därför är vår roll livsviktig, för att ingen ska behöva riskera sin hälsa på jobbet.

Att vara skyddsombud är ett förtroendeuppdrag som vi blir valda till av våra fackliga kollegor. För mig handlar det om att skapa en trygg arbetsplats där alla mår bra och kan gå hem lika hela som när de kom. Skyddsombudet är din röst i arbetsmiljöfrågor och finns för att du ska kunna påverka. Om något känns fel, riskfyllt eller ohälsosamt ska du kunna vända dig till oss, det kan handla om trasiga maskiner, farliga kemikalier, dålig ergonomi eller hög arbetsbelastning och stress. Den psykiska arbetsmiljön är lika viktig som den fysiska. Skyddsombudet kan begära åtgärder, följa upp tillbud och olyckor och se till att rutiner förbättras. Vid stora förändringar, som nya lokaler, maskiner eller arbetssätt, ska vi vara med och påverka. Och om arbetet är direkt farligt har vi rätt att stoppa det tills riskerna är undanröjda.

Du har också rätt att ställa krav på ditt skyddsombud. Du ska kunna förvänta dig att vi lyssnar, agerar och för vidare dina frågor till arbetsgivaren. Vi ska känna till arbetsmiljölagen och hur den skyddar dig, vara tillgängliga och samverka med både facket och arbetsgivaren för att hitta lösningar som fungerar för alla.

Kort sagt, skyddsombudet är där för att skapa trygghet och säkerhet på arbetsplatsen. Men det bygger på att vi använder dem och vågar säga till när något inte är som det ska. Tillsammans skapar vi en arbetsmiljö där alla kan gå hem lika hela som när de kom.

Jukka Pesonen
AHSO

Kjell Rautio

Karensen i sjukförsäkringen blir glödhet i valet

Antligen har Socialdemokraterna satt ner foten när det gäller karensavdraget. S-kongressen i maj i år valde att lyssna till LO-förbunden och ansluta sig till den linje som Vänsterpartiet länge drivit. När alla rödgröna partier (S, V, MP) nu är eniga om att skrota den klasslagstiftning som karensavdraget innebär får vi en tydlig vänster-högerkonflikt i politiken. Detta gör det svårare för SD att fortsätta exploatera ett reellt och befogat missnöje hos landets arbetare. Det tror jag är bra för demokratin.

Det finns naturligtvis en bakgrundshistoria i karensfrågan, som kan vara värd att påminna om. Jag tror att det i grunden är bra för demokratin att synliggöra så mycket som möjligt av det spel som pågår i "kulisserna" och påverkar vår vardag.

Under de 14 år som jag jobbade som välfärdsutredare vid LO (2010 – 2024) låg sjukförsäkringsfrågorna hela tiden på mitt bord. Med åren blev det otaliga debattartiklar, inlägg på LO-bloggen och underlag till LO-ledningen om det orimligt strama regelverket, inte minst det orättvisa karensavdraget. Där synliggjordes en del av det fackliga påverkansarbetet i offentligheten.

Det som inte syntes lika mycket var det arbete som skedde i stängda konferensrum, referensgrupper till offentliga utredningar, under arbetet med remissyttranden och i samtal med socialförsäkringspolitiker i riksdagen. Beträffande detta arbete ska inte underskattas. Det handlar ytterst om det som sociologen Walter Korpi kallat för "den demokratiska klasskampen". Politik uppstår ju inte ur tomma intet. Oftast handlar det om hur olika ideologiska

"Vad gjorde då SD när man efter valet 2022 fick möjlighet att med en ny SD-stödd regering påverka lagstiftningen? Jo, man tillsatte en utredning. Som kom fram till att inte avskaffa karensavdraget, utan istället putsa till lagstiftningen lite och införa ett högst kostnadsskydd för de som ofta var sjukskrivna. Alltså långt ifrån SD:s vallöfte 2022."

perspektiv, ekonomiska intressen och individuella maktabitioner – mer eller mindre dolda – nöts mot varandra och kämpar om inflytande.

När det gäller själva sakfrågan om karensavdraget har min efterträdare som välfärdsutredare, Isabella Selling, nyligen skrivit två högst aktuella och välformulerade analyser på LO-bloggen som jag varmt rekommenderar. Som jag ser det håller inte sakargumenten för att behålla karensavdraget, varken sett utifrån jämlikhetsaspekten eller utifrån ett samhällsekonomiskt helhetsperspektiv. Men att ha rätt och få rätt är inte alltid samma sak.

Under min tid som LO-utredare var frågan om karensavdraget en återkommande stridsfråga inom arbetarrörelsen. Ständigt högt prioriterad av oss från LO och inte lika angelägen för S-ledningen, oavsett om det var Stefan Löfven eller Magdalena Andersson som styrde partiet. LO-folket petade upp frågan på prioriteringslistan och S-ledningen och partihögern petade ner den.

De skilda perspektiven inom socialdemokratin blev tydliga vid den förra partikongressen (2021). Kongressombud efter kongressombud, oftast med en LO-facklig bakgrund, ställde sig upp i talarstolen och argumenterade mot partiledningens konservativa linje och yrkade på att karensavdraget ska avskaffas. De berättade om hur orättvist karensavdraget drabbade dem själva och deras arbetskamrater. Det blev tydligt att det fanns en stark gräsrotsopinion i partiet för att slopa karensavdraget.

Hade frågan gått till omröstning menar de kongressombud jag pratat med att det blivit en majoritet för ett avskaffande. Men S-kongressen 2021 körde ändå (eller kanske just därför) in frågan till förhandlingar i ett kongressutskott. Ut kom ett "kompromissförslag" som innebar att karensfrågan skulle utredas, alltså inte avskaffas. Det blev

alltså ett beslut som gick emot LO-facken, som vid en rad LO-kongresser fattat beslut om att arbeta för ett avskaffande av denna orättvisa klasslagstiftning.

För att lugna den fackliga rörelsen fick jag och andra höra, av dem som varit delaktiga i den luddiga kompromissen, att det inte var frågan om utan hur karensavdraget skulle avskaffas. Dessutom skulle frågan snabbutredas och jag som LO-utredare skulle få möjlighet att påverka innehållet i utredningsdirektivet. Så blev det naturligtvis inte.

Efter S-kongressen 2021 tillsatte den s-ledda regeringen i mars 2022 en utredning som enligt direktiven skulle utreda om det var lämpligt att avskaffa karensen i sjukförsäkringen. Någon snabbutredning blev det inte heller, utan en slutredovisning i november 2023. Alltså ungefär två år efter S-kongressen. Inte konstigt att detta väckte en frustration i den fackliga rörelsen.

I valet 2022 var det därför inte förvånande att högerpopulisterna i SD såg chansen att utnyttja sprickan i arbetarrörelsen och exploatera karensfrågan. SD klämde till med ett förslag om att avskaffa karensavdraget för välfärdsarbetarna i vården, skolan och omsorgen.

Under valrörelsen 2022 fick jag en hel del mobilsamtal från desperata socialdemokratiska valarbetare, som berättade att de förlorade debatterna mot SD i valstugor runt om i landet. De sade att det var svårt att möta argumentet att "SD ligger närmare LO än vad S gör när det gäller karensavdraget". Dessutom raljerades det en hel del om att "sossarna begraver som vanligt en besvärlig fråga i en utredning".

Vad gjorde då SD när man efter valet 2022 fick möjlighet att med en ny SD-stödd regering påverka lagstiftningen? Jo, man tillsatte en utredning. Som kom fram till att inte avskaffa karensavdraget, utan istället putsa till lagstiftningen lite och införa ett högkostnadsskydd för de som ofta var sjukskrivna. Alltså långt ifrån SD:s vallöfte 2022.

Det blev tydligt att SD använt karensfrågan som "valfläsk" för att locka arbetarväljare. När det blev skarpt läge i riksdagen prioriterade SD uppenbarligen andra frågor högre. Föga förvånande av ett rasistiskt populistparti långt ut på högerkanten.

Där låg frågan när det var dags för S-kongress i Göteborg i maj 2025. Efter erfarenheterna från valet 2022 – och den interna fackliga frustrationen över hur frågan behandlats av partiledningen – hade allt annat än ett tydligt kongressbeslut om att avskaffa karensavdraget betraktats som "ett självdestruktivt vådaskott i foten".

S-kongressbeslutet om att slopa karensavdraget innebär dessutom att den rödgröna oppositionen (S, V, MP) kan samlas kring en viktig löntagarfråga. I valet 2025 kommer karensfrågan av allt att döma bli en tydlig vänster-högerfråga som skiljer regeringssidan från oppositionen. Den gång kommer det att bli svårare för SD att exploatera

missnöjet med hur sjukförsäkringen fungerar.

Men blir det ingen tydlig rödgrön vänstermajoritet (S, V, MP) och Centerpartiet blir "vågmästare" hamnar karensfrågan mitt i "skottlinjen" i en eventuell budget- och regeringsförhandling. Centerpartiet vill nämligen behålla karensavdraget och är det av de forna allianspartierna som hårdast slår vakt om Reinfeldts "arbetslinje", som innebär strama regler i både sjukförsäkringen och a-kassan.

I det läget är det upp till bevis för Magdalena Andersson och Mikael Damberg. Kommer de att prioritera ett avskaffande av karensavdraget eller väljer de att försöka förhandla bort kongressbeslutet? Frågar du mig, utifrån mina tidigare fackliga utredarerfarenheter, så är mitt råd till den som vill avskaffa karensavdraget att inte lätta på trycket i frågan. Även efter en rödgrön valseger.

S-kongressbeslut är en sak och beslut av en S-ledd regering något annat. Är det något jag lärde mig under de sista åren som LO-utredare är det att den gruppering som idag styr inom det socialdemokratiska partiet både behöver ett internt tryck (från LO-förbunden, Reformisterna m.fl.) och ett externt tryck (från Vänsterpartiet) på sig för att leverera konkret jämlikhetspolitik.

Ser vi på hur de olika partierna drivit frågan om karensavdraget och andra sjukförsäkringsfrågor genom åren – såväl när det gäller opinionsbildningen som arbetet i riksdagen – är det framförallt Vänsterpartiet som sticker ut. Som tidigare LO-utredare med ansvar för sjukförsäkringen är min erfarenhet att Vänsterpartiet – och i viss mån Miljöpartiet – är de som det varit lättast att prata med när det gäller LO-förbundens synsätt och förslag på sjukförsäkringsområdet.

Hos Miljöpartiet och framför allt hos Vänsterpartiet finns en klar insikt om att dagens sjukförsäkring behöver genomgå grundliga reparationer, för att fungera som det trygghetssystem det var tänkt att vara en gång i tiden. Där finns den största sakpolitiska samsynen i sjukförsäkringsfrågan med LO-förbunden. Motsvarande politiska vilja finns hos de flesta socialdemokratiska gräsrotter jag träffat. Däremot har jag svårt att hitta samma engagemang hos dagens ledande socialdemokrater.

Till slut vill jag tacka alla som orkat läsa så här långt. Det blev en ovanligt lång text. Men ibland tror jag det kan finnas en poäng i att tillåta sig "ta ut svängarna" lite och inte fixera sig vid antalet tecken och blanksteg.

Glöm inte att demokratin byggs underifrån. Uppifrån raseras den.

Texten har varit publicerad på bloggen Ett hjärta rött 2025-11-17.

Kjell Rautio
fristående utredare och skribent

Sture Nilsson Sliperi 3 olja 1979

Sture Nilsson

Sture Nilsson är född i Sundsvall 1936 och bor numera i Ystad. Han studerade konst vid Slöjdföreningens skola i Göteborg 1954-55 och 1956-58 samt i Tyskland vid Werkakademin i Kassel under åren 1961-62. Sture deltog i Liljevalchs vårsalong mellan 1968-70 och under 70-talet ställde han ut på flera platser runt om i Sverige, bland annat i Västerås, Göteborg, Sundsvall och Dr Glas i Stockholm. Nilsson har också varit verksam i Paris.

På 70-talet blev han en del av den progressiva konstnärsrörelsen med flera omtalade samhällskritiska bilder. En känd bild är "Den ideale arbetaren" som fanns med när Riksställningar 1971 samlade ett antal konstnärer för att belysa debattboken "Konsten att dressera människor". Sture Nilsson har i olika omgångar erhållit arbetsstipendier och statliga konstnärsbidrag och finns idag bland annat representerad på Moderna Museet. Han har även illustrerat böcker t ex Arbetets vardag (Brevskolan 1977).

Sture Nilssons Hallstaviks-projekt tar sin början någon gång under vintern 1978-79. Roland Larsson, som är 1:e

ombudsman på LO-distriktet i Stockholm, får en förfrågan från en internationell arbetarorganisation (eventuellt ILO) om Sverige är intresserad av att delta i ett projekt där äldre och försvinnande industrimiljöer ska dokumenteras. Roland tar i sin tur kontakt med Johnny Karlson som han är bekant med och Johnny tar upp frågan med platschefen Göran Lundin som gillar idén och ger klartecken för den.

Det är Konstcentrum som väljer ut en konstnär och ett kriterium är att det ska vara en "arbetslös" konstnär. Det är också en förutsättning att konstnären under projektets gång leder en studiecirkel i måleri. Det blir Sture Nilsson som får uppdraget i Hallstavik och vid denna tid, våren 1979, bor Sture i Morgongåva. I april är Sture på plats i Hallstavik. Han får en lägenhet till förfogande på Carl Wahrens väg 1. Uppdraget ska ske på "halvtid" under 6 månader och lön utbetalas för arbetstiden. Väl på plats skriver tidningen en notis om projektet och Curt Larsson passar på att dokumentera Sture när han målar i sliperiet. En bild som senare publiceras i boken "Bruket".

Eftersom det är äldre miljöer som ska avbildas håller konstnären mest till på massasidan – i sliperiet och i sulfitten. Men han målar även vid de gamla pappersmaskinerna 6, 7 och 8. Som handledare fungerade dåtidens instruktörer, till exempel Vilho Pulkkinen. Studiecirkeln i måleri, för de anställda på bruket, organiseras genom ABE. Sture tecknar i blyerts, gör akvareller och målar i olja. Av dateringen på de större oljemålningar kan vi misstänka att Sture färdigställde en del av dessa på hösten 1979 efter att han avslutat arbetet inne på fabriken.

Varken Sture själv, Göran Lundin eller Johnny Karlson kommer ihåg hur många verk det slutligen blev men Johnny gissar på ett 30-tal. När arbetet var klart köpte Göran Lundin alltihopa för 30.000 kr. Enligt Johnny välkomna pengar för Sture Nilsson som tack vare dessa kunde ta körkort och köpa en bil.

De flesta tavlorna hamnade runt om på olika avdelningar i bruket samt på personalkontoret. Någon enstaka gavs bort till någon anställd. Bland annat gav Göran Lundin en blyertsteckning till Holmens styrelseordförande Karl-Erik Önnesjö när han fyllde 60 år. Folkets Hus i Hallstavik har fyra tavlor. Hur dessa kommit i Folkets Hus ägo är osäkert men de deponerades av riksorganisationen (FHR) till Hallstavik i september 1980. Från början var tanken att bilderna skulle hållas samman i en helhet.

Sen var det tyst om Sture Nilsson i flera år – i alla fall när det gäller Hallstavikstavlorna. I början av 2000-talet tar dåvarande platschefen Lars-Erik Roos kontakt med Johnny Karlson och ger honom uppgiften att ordna med en utställning av Stures tavlor. Johnny åtar sig detta och efterlyser Stures tavlor bl a via Holmens personaltidning. Johnny lyckas samla ihop 17 tavlor och dessa ställs ut den 22 november 2001 i biograffoajén på Folkets Hus med Häveröbygds Konstförening som arrangör. Lars-Erik Roos närvarade vid vernissagen. Johnny berättar om tavlorna och motiven, han skrev också en text till varje tavla. Johnny minns också att han några år därefter blev kontaktad av en tidning som ville gå runt på bruket och titta på och fotografera tavlorna, vilket också skedde. Dock minns han inte vilken tidning det var.

År 2006 ger Svenska Pappersindustriarbetareförbundet ut boken "En annan väg". I boken återges på en helsida Sture Nilsson tavla "Timmertransportör". I en kommentar säger Nilsson att han målade den under semesteruppehållet 1979 - "Det gick inte att stå där och måla under produktionen."

Idag skulle det nog vara omöjligt att samla lika många tavlor som 2001 eftersom de är än mer utspridda nu för tiden. Den tavla som finns i avdelning 68s ägo är en oljemålning med motiv från Sliperi 3.

Roger Berglund

Sture Nilsson

Foto Jan-Olle Persson

Sture i sliperi 4

Foto Curt Larsson

Sliperiet

Akvarell från sliperiet. Ägs av Folkets Hus Hallstavik

Kurre och stygga vargen skriver på protokollet om oförändrad organisation.

När Kurre sa ifrån – en berättelse om mod och arbetsglädje

Att Kurre älskar sin arbetsplats visste jag alltid. Varje morgon skuttade han mellan grenarna, fylld av energi och omtanke för sitt lilla samhälle av skogsarbetare – fåglar, harar och myror, som tillsammans såg till att skogen var blomstrande och trygg. Carita och jag beundrade Kurres arbetsmiljö – harmonin i den fick oss att längta efter samma lugn.

Men tyvärr bröts harmonin. En dag dök stygga vargen upp med portfölj under armen och bister blick. Vargen hade blivit utsedd till ny arbetsledare och ville "slimma bemanningen", som han kallade det. "Varför ska så många ekorrar samlas i Hallstaskogen?" muttrade vargen. "Vi kan spara på nötter och kottar om ni blir färre, gör mer och snabbare!"

Kurre, som kände vinden i pälsen och såg hur skogens alla invånare oroade sig, kände ett ansvar att agera. För

honom som huvudskyddsombud har arbetsmiljön alltid varit viktig – att se till att myrorna inte bar för tunga barr, att hararna fick pauser och att ugglan hade tystnad när nattsiftet började. Om vargen fick sin vilja igenom, skulle skogen förvandlas till en plats av stress, utmattning och fallande barr. Hälsofällorna väntade bakom hörnet för dem som inte såg upp.

"Ett ekorrhjul snurrar bäst om alla får plats i det," sa Kurre när tiden kom för förhandlingar. Vargen smalnade med ögonen. "Effektivitet är framtiden", svarade han. "Färre ekorrar, fler nötter kvar till vintern."

Kurre visste att det krävdes mod att stå emot trycket. Han samlade avdelning Skogs medlemmar till medlemsmöte under den breda tallen. Där talades det om arbetsglädje, vikten av raster och att ingen ska behöva riskera svansen för att hinna klart. Tillsammans listade de riskerna med att slimma bemanningen: trötta skogsarbetare, missade signaler om fara och gnagande oro som spred sig bland grenarna.

Med stöd i ryggen återvände Kurre till vargens kontor, där doften av tallbarr blandades med doften av kalkylblad. "Vi vill ha en arbetsmiljö där alla får andas ut", sa Kurre. "Om någon ramlar ner från grenen av trötthet, då tappas fler nötter än vi sparar."

Vargen, som först fnös, började sedan lyssna. För vad är en skog utan samarbete, utan friska och trygga skogsarbetare? Bit för bit började vargen förstå att ett hållbart arbetsliv – även i skogen – kräver mer än bara smala budgetar och snabba vinster. Det kräver samtal, omtanke och en Kurre som vågar säga ifrån.

Så småningom fann de en väg framåt. Bemanningen bantades inte. I stället byggdes fler viloplatser på grenarna, dagarna fylldes av humlor som surrade av arbetsglädje, och skogens ekosystem blev starkare än någonsin. Arbetsställets huvudskyddsombud Kurre fortsatte vaka över arbetsmiljön i Hallstaskogen och såg till att alla, från minsta myra till största rådjur, hade det bra i sin arbetsvardag.

Och om du lyssnar riktigt noga, kan du än idag höra Kurre knacka på vargens dörr för att påminna honom om att arbetsmiljön alltid är värd att förhandla om – i skogen såväl som någon annanstans.

Inspirerad av Kurres mod vill Carita nu boka ett möte med mig – för att diskutera arbetsmiljön på Pappers expedition.

Aleksandar Srndovic

Roslagens Sparbank

Mer tid för dig

Vi har anpassat våra öppettider för att bli ännu mer tillgängliga – både på telefon och på plats på kontoret. Välkommen att boka tid när det passar dig, även utöver våra öppettider.

Öppettider i Hallstavik

Måndag - Torsdag 13.00 - 16.00

Fredag 13.00 - 15.00

Kundservice telefon: 0176 - 770 00

Måndag - Torsdag 08.00 - 18.00

Fredag 08.00 - 17.00

Se öppettider för
våra andra kontor

Som sparbank har vi inga aktieägare, i stället går en del av överskottet från verksamheten till Roslagen

- Vi är stolt sponsor till många av Norrtälje kommuns idrotts- och ungdomsföreningar, samt Aktivitetsbanken.
- Vi bidrar till en starkare skola genom projekt som Studiepolare, Min Framtid och Rädda Östersjön.
- Vi stöttar NyföretagarCentrum Roslagen som erbjuder kostnadsfri rådgivning till de som önskar starta eget företag.
- Vi ger bidrag till underhållning på äldreboenden för att skänka våra äldre glädje i tillvaron.

Läs mer på roslagenssparbank.se/samhallsnytta

Roslagens Sparbank

Förbundsmötesdeltagare

Spännande förbundsmöte på Vidbynäs – ny 1:e vice ordförande vald

Pappers avdelningsordföranden samlades den 25 november på Vidbynäs för ett intensivt och händelserikt förbundsmöte. Mötet inleddes med genomgång och diskussion av förbundets verksamhetsplan, som efter vissa kompletteringar antogs av deltagarna.

Den största dramatiken uppstod vid punkten om valet av förbundets 1:e vice ordförande. Valberedningen hade föreslagit Rainor Melander, men flera avdelningar lyfte istället fram Stefan Askenryd, avdelningsordförande i Piteå. Efter en sluten och viktad omröstning stod det klart: med majoritet av rösterna valdes Stefan Askenryd till ny 1:e vice ordförande. Mötet valde även Nicklas Johansson till ersättare i Förundsstyrelsen.

På mötet presenterade sig Förbundskontorets nyanställda. Tuva Lund är administrativ chef och Tony Flodman är IT-ansvarig

Förbundsordföranden fortsatte mötet med att informera om arbetet inom flera avtalsfrågor. Bland annat pågår ett arbete i den partsammansatta gruppen kring alkohol- och narkotikafrågor. Målet är att ta fram skrivningar som stödjer företagsledningarna och lokala fackliga orga-

Fr. v. Stefan Askenryd blev Pappers nya 1:e viseordförande. Nicklas Johansson valdes till ersättare i förbundsstyrelsen.

nisationer i deras strävan att stödja personer i beroende att bli fria från sitt missbruk och kunna behålla jobbet. Gruppens arbete utförs i samarbete med forskare.

Även frågor kopplade till arbetsgruppen som diskuterar hållbart arbetsliv och skiftgång var i fokus. Arbetet med en ny skiftschemabok fortsätter, där man diskuterar hälsoaspekter och möjligheten att tillsammans med Industriarbetsgivarna ta fram en vägledande instruktion för hur lokala parter kan skapa mer hälsosamma skiftscheman. Pappers och Industriarbetsgivarna för även dialog om förenklingar av reglerna kring skiftbyten.

Pappers ordförande Pontus Georgsson informerade dessutom om det pågående arbetet med arbetstidsförkortning. LO-styrelsen väntas fatta beslut om hur frågan ska drivas vidare den 15 december.

Förbundsmötet avslutades med en känsla av både engagemang och framåtrörelse, efter en dag fylld av viktiga beslut och konstruktiva diskussioner.

Aleksandar Srndovic

Nyanställda på Förbundskontoret - Tony Flodman och Tova Lund

■ FÖRSÄKRINGSRÅDGIVNING

Det är enkelt och ingår i ditt medlemskap

Att gå på en försäkringsrådgivning var tredje till femte år är lika viktigt som att borsta tänderna. Och liksom för tandborstning så kanske du inte upplever fördelarna samma dag du gör det men på sikt har det stora fördelar. Du slipper kostsamma åtgärder och du är trygg med att du har koll på både dina försäkringar och din framtida pension.

Livet ändras då och då vilket påverkar behovet av försäkringar. Byte av bostad, flytta ihop, flytta isär, få barn, köpa bil, olycksfall med mera. Allt detta påverkar ditt försäkringsbehov och det är bra att stämma av regelbundet så att man har de försäkringar man behöver, varken mer eller mindre. Och inte heller missar ersättningar man har rätt till om olyckan varit framme.

Dessutom är det bra att se över sin pension så att man i god tid kan se om sparandet behöver ökas. Eller när pensionen inte är så långt bort finns det också saker att fundera över, hur man vill fördela uttaget av tjänstepensionen till exempel. Då kan det vara bra att fundera högt tillsammans med en rådgivare som kan förklara de olika valen och vad de betyder för dig.

Varannan tisdag finns det bokningsbara tider för rådgivning. För att boka en tid kontaktar du en försäkringsinformatör eller ringer expeditionen.

Våra försäkringsinformatörer är:

Jaana Kuusisto – PM11 skiftlag 4

Örjan Jansson – Emb skiftlag 5

Jukka Pesonen – AHSO

Anders Lidén – Emb. skiftlag 2

Mikael Holmberg – Rullarlagret skiftlag 4

Lars Pettersson – Byggnads, dagtid

Joel Morin, Ved/Media

Telefonnummer till expeditionen: 0175-26 390

Den 26 maj 1879 inleddes Sundsvallsstrejken, den första stora strejken i modern svensk arbetarhistoria.

Fackföreningsrörelsens historia sträcker sig över flera århundraden och speglar den långvariga kamp människor fört för rättvisa arbetsvillkor, inflytande och social trygghet. Dess rötter finns i den omfattande samhällsförändring som skedde under den industriella revolutionen på 1700- och 1800-talen. När nya fabriker växte fram i snabb takt, särskilt i Storbritannien, förvandlades arbetets natur radikalt. Jordbrukssamhällen ersattes av industristäder, och hundratusentals människor hamnade i stora fabriker där arbetsdagarna ofta översteg tolv timmar, lönerna var låga och säkerheten närmast obefintlig. Barnarbete var vanligt, och arbetarna saknade både rättsligt skydd och politiskt inflytande. I denna hårda miljö började människor spontant söka gemenskap och organisering — först i små grupper som diskuterade sina villkor och försökte stödja varandra vid konflikter.

Under början av 1800-talet blev dessa tidiga sammanslutningar allt mer strukturerade trots att de i många länder var förbjudna. Myndigheter och arbetsgivare betraktade dem som hot mot ordningen, och många arbetare riskerade straff om de deltog. Men förtrycket ledde inte till att engagemanget dog ut, tvärtom stärktes övertygelsen om att arbetarna måste agera tillsammans för att få inflytande. Gradvis växte de första moderna fackföreningarna fram, och mot mitten av århundradet började strejker användas

som ett organiserat medel för att pressa fram förbättringar. Nya politiska idéer, särskilt socialismens och liberalismens krav på rättigheter, gav ytterligare näring åt facklig organisering. Detta lade grunden för centrala principer som rätten att organisera sig, rätten att strejka och rätten att förhandla kollektivt.

Under slutet av 1800-talet spreds fackföreningsrörelsen snabbt över Europa och Nordamerika. Organisationerna blev större och mer välstrukturerade, och många började knytas till bredare politiska rörelser som kämpade för demokratiska reformer och social rättvisa. I Sverige illustreras denna utveckling av Sundsvallsstrejken 1879, där tusentals sågverksarbetare protesterade mot dåliga löner och villkor. Strejken var ett uppvaknande för både arbetare och makthavare och blev ett viktigt steg mot en mer organiserad fackföreningsrörelse. År 1889 bildades LO, Landsorganisationen i Sverige, som snart blev en central aktör i kampen för såväl bättre arbetsvillkor som politiska och sociala reformer. Generalstrejken 1902, då hundratusentals arbetare lade ned arbetet för att kräva allmän och lika rösträtt, visade vilken kollektiv kraft de fackliga organisationerna hade uppnått.

Under 1900-talet utvecklades fackföreningarna till starka samhällsinstitutioner. De spelade en avgörande roll i infö-

randet av åttatimmars arbetsdag och i framväxten av socialförsäkringssystem som gav arbetare skydd vid sjukdom, arbetslöshet och ålderdom. I Sverige tog samspelet mellan arbetsgivare och fackföreningar form i det historiska Salt-sjöbadsavtalet 1938, som skapade den så kallade svenska modellen. Genom detta avtal enades LO och Svenska Arbetsgivareföreningen om att samarbeta i stället för att låta staten reglera arbetsmarknaden. Konflikter skulle lösas genom förhandling, och kollektivavtalen blev den centrala mekanismen för att fastställa löner och arbetsvillkor. Denna modell präglade svensk arbetsmarknad i flera generationer och bidrog till en period av långvarig stabilitet.

Efterkrigstiden, särskilt 1950–1970-talen, betraktas ofta som fackföreningsrörelsens guldålder. Länder i hela Väst-europa byggde upp omfattande välfärdsstater där facken spelade en viktig roll, inte bara som företrädare för sina medlemmar utan som samhällsaktörer som deltog i politiska förhandlingar och formade lagstiftning. Medlemskapet var högt, och för många arbetare var facket en självklar del av både arbetslivet och den sociala gemenskapen. Det var också en tid av betydande förbättringar i arbetsmiljö, lönenivåer och anställningstrygghet.

Men från 1980-talet och framåt förändrades världen snabbt. Globaliseringen medförde ökad konkurrens, produktion flyttades till låglöneländer, och automatiseringen minskade antalet traditionella industrijobb. Samtidigt växte tjänstesektorn, där fackanslutningen ofta varit lägre. Politiska förändringar, såsom avregleringar och en mer marknadsorienterad ekonomisk politik, utmanade

också fackens tidigare starka position. I många länder ledde dessa förändringar till minskande medlemsantal och svagare förhandlingskraft, även om fackföreningarna fortsatte att spela en central roll när det gällde att bevaka arbetsmiljö, motverka diskriminering och värna kollektivavtalen.

I början av 2000-talet har arbetsmarknaden förändrats ännu mer genom digitalisering, distansarbete och framväxten av gig-ekonomin. Många arbetare saknar nu fasta anställningar, arbetsplats eller tydliga arbetsgivare — något som utmanar de traditionella fackliga strukturerna. Samtidigt har fackföreningarna börjat organisera nya grupper, såsom cykelbud och plattformsarbetare, och drivit frågor om dataskydd, övervakning och digital arbetsmiljö. I takt med att den gröna omställningen påverkar industrin och energisektorn har de också tagit på sig en roll i att säkerställa att omställningen sker på ett socialt hållbart sätt, där arbetare inte hamnar i kläm.

Sammanfattningsvis har fackföreningsrörelsen utvecklats från att vara små, ofta förföljda grupper till att bli starka institutioner med djup påverkan på arbetsliv och politik. Dess historia handlar om konflikt och solidaritet, men också om förhandling och kompromiss. Trots stora utmaningar fortsätter rörelsen att anpassa sig till nya samhällsförändringar och försvara arbetarnas rättigheter i en värld där arbetslivet förändras snabbare än någonsin tidigare.

Aleksandar Srndovic

Sundsvall 1 maj 1890 - demonstrerande arbetare i Sundsvall för åtta timmars arbetsdag i en av Sveriges första 1 maj-demonstrationer. Demonstrationen i Sundsvall var en del av den internationella kampen för en kortare arbetsdag, initierad av den andra internationalen, och var ett tidigt exempel på den svenska arbetarrörelsens organisering.

Egna hem del II

I PappersMagasinet nr 3 2025 berättade vi om egnahemsrörelsen och koncentrerade oss då på vykort från Lindvägen. Här fortsätter vi med några andra områden.

Egnahemsrörelsen var i inledningsfasen en landsbygds- och landsortsrörelse, men spred sig under 1900-talets början även till de större städerna, vilket bidrog till att den engagerade ett bredare skikt av samhällsgrupper, exempelvis industriarbetare och tjänstemän på mellannivå. Rörelsen förändrade även synen på stadens möjligheter under 1900-talets första hälft, där nya idéer om trädgårdsstäder och koloniträdgårdar blev en sorts motrörelse till det som betraktades som "den mörka och osunda 1800-talsstaden".

På 1930-talet blev egnahemsrörelsen en politisk angelägenhet och egnahemsområden tillkom i allt större skala över hela landet, delvis finansierade av statliga och kommunala medel. Det var också nu som en allt större standardisering av egnahemmen skedde, före 1930-talet var det som ett exempel ovanligt med eget badrum och ibland även elektricitet.

En del såg egnahemspolitiken som ett sätt att motverka

arbetarrörelsens framväxt, andra ville försäkra sig om en stabil tillgång på arbetare i industriföretagens närhet.

1924 bildades Hallsta Egnahemsaktiebolag och det blev starten för egnahemsbyggena i Hallstavik. Lindvägen var först ut men sen tillkom Ringvägen-Ekvägen, d v s området runt vattentornet. Sen fortsatte det med Kusbyvägen och Skogsvägen. Med tiden och utvecklingen fasades begreppet "egnahem" ut och ersattes med "villor" och "villaområden".

Som nämndes i förra artikeln var Holmens Bruk en förutsättning för rörelsen, med subventioner för tomtmarken och husen. Men stödet gällde endast de anställda och på mark som anvisats av bolaget. Företaget bekostade även vägar och avloppsledningar i dessa områden. Efter 1948 kunde man få subvention även för egna hem utanför egnahemsområdena, till exempel i Skärsta och Tulka. Under 40-talet ställde även kommunen upp med subventioner. I början av 50-talet fick anställda som byggde eget även en räntefri amortering på högst 5000 kr.

I en skrift från bolaget 1954 berättar man att ett eget hem kostar 600 kr per kvm bostadsyta samt att 110 egna hem har byggts med hjälp av Holmens Bruks subventioner.

Roger Berglund

Egna hem på Ringvägen vid vattentornet.

Nya hus på Kusbyvägen

Motiv från "Egna Hem" Hallstavik.

Egna hem på Badhusvägen sett från korsningen vid Lindvägen

FGU-kursdeltagare

Aterigen kan vi med fog säga att nu lackar det mot jul! Det är ett välkänt uttryck – men varför säger vi att det lackar? Har det att göra med att man förr inte hade tejp och liksom limmade ihop eventuella julklappar och presentpapper med lack? Själv tänker jag att förberedelserna inför jul kan vara lite stressiga och att svetten då lackar. Efter lite forskande visar det sig att det verkar handla om ett tidsförhållande, som i att ”sakta närma sig” eller traska och lunka. Inte alls obegripligt när man funderar på det. Eller vad sägs om räfwen lackar åt isjen (Svenska Akademiens ordbok)? Därmed kanske det blir bäst att traska vidare i Äpplet innan det blir alltför svettigt och invecklat?

Sylvia R är en av Pappers medlemmar som har varit aktiv på det senaste och botaniserat i studieutbudet och bl.a. funnit utbildningen ”Om facket”.

Alla medlemmar har rätt till en facklig grundutbildning. Stora delar av våra liv utspelar sig på arbetsplatsen, en plats där vi har både rättigheter och skyldigheter. Det handlar om lön och villkor, men också om demokrati och inflytande. Ytterst handlar det om makt och människovärde.

Kursen tar upp lagar och avtal som påverkar vår arbetsdag. Det kan handla om exempelvis arbetsmiljölagen, arbetstidslagen eller lagen om anställningsskydd. Men det kanske viktigaste under kursen är att titta på det som faktiskt påverkar våra löner och villkor, kollektivavtalet. Fackföreningsrörelsen är en demokratisk medlemsorganisation och under kursen får man lära sig om hur facket är uppbyggt samt hur man som medlem kan påverka både facket och arbetsplatsen. En annan del i kursen handlar om hur svensk fackföreningsrörelse en gång i tiden startades. Till detta läggs alla nya människor man möter, kanske både från det egna förbundet, och andra LO-förbund.

Kort träffar vi Sylvia för att höra om de tre kursdagarna i september. Det blev många diskussioner och därmed ett bra erfarenhetsutbyte, tycker hon, och om inte annat betyder det hur annorlunda förutsättningarna är för Pappers medlemmar jämfört med många andra. På det stora hela var det en mycket bra utbildning!

Sylvia är också anmäld till kursen ”Om samhället”. För den som gått Om Facket och har ett intresse för samhälle och politik finns kursen Om Samhället. Den går i början

av december och är även den tre dagar. Vi får återkomma om den senare.

Studieorganisatören själv har varit på LO-distriktets studieorganisatörsträff.

Det var i det här fallet detsamma som en endagskonferens för lokala och regionala studieorganisatörer. Alltså både för den som är aktiv på arbetsplatsen, och den som har ett större upptagningsområde.

Syftet med dagen var att för uppdraget få nyttig information kring det tvärfackliga. Att få inspiration och erfarenhetsutbyte – vilket brukar leda till att man breddar sina kontakter.

På förmiddagen jobbade vi i grupparbeten kring utmaningar och lösningar rörande rekrytering och studieledighet. Det visade sig att i stort sett alla studieorganisatörer hade samma upplevelse kring detta.

Under eftermiddagen deltog Hanna Björknäs, Arbetsrättsjurist vid LO:s enhet för avtalsfrågor. Hanna berättade om den finstilta kring ledighet för studier som medlem respektive förtroendevald.

Den facklig grundutbildningen, FGU, startade den 18 november

En vetgirig skara om åtta personer samlades den 18 november för en ny lokal facklig grundkurs! I år har vi bara tagit in förhållandevis nybakade medlemmar – några hade inte ens tillsvidareanställning vid kursstart, utan var inne på visstid, vilket skulle kunna innebära att de skulle kunna vara utanför brukets värme vid kurstillfälle två – men var ändå intresserade! Bra där!

I år var upplägget sådant att utbildningen började med ett förmiddagsspass om arbetarrörelsens historia. Ett gott pedagogiskt grepp att först betrakta vad vi har bakom oss och hur resan från ”nollpunkten” sett ut. Det gjorde Maggan, tidigare ABF, på ett så fångslande sätt att tiden inte

Hanna Björknäs, Arbetsrättsjurist vid LO:s enhet för avtalsfrågor.

FGU-deltagare Andreas Halonen och en av kursutbildarna Margareta Lundgren.

riktigt räckte till.

Det som var kvar av förmiddagen ägnades åt arbetsmiljöarbetet på Hallsta, och vem kunde göra det bättre än AHSO Jukka? Det vanligtvis något otacksamma passet direkt efter lunch ägnades åt bla The Holmen Way, Samuel från HR-avd föredrog detta så pass intressant att det inte var någon nackdel med efter-lunch-passet. Eftermiddagens andra pass, Pappers infokanaler, hölls av Aleksandar, som alltid med stort engagemang och erfarenhet. Allra sist på dagen gjordes en skriftlig utvärdering av kursens dag 1. Några av omdömena som kom fram har använts i den här texten!

Dag 2 av FGU har inte ännu hållits vid skrivandet av den här texten. Vi får återkomma om det och likaså om den tredje dagen längre fram.

Det har nästan blivit en modern tradition med FGU, men ännu är vi inte riktigt uppe i tio år sedan vi gjorde en om- och nystart. Men snart kan vi kanske med fog börja säga... att det lackar mot FGU?

Studieorganisationen önskar därmed alla en jul fylld av glädje, lugn och harmoni!

Anders Lidén

Håkan Svärdman

Att bry sig ger tusenlappar mer i tjänstepension

Det som sägs i nästa mening, som jag hittade i en annons på Arbetsförmedlingens platsbank nyligen, visar undersökningar att fyra av tio vuxna personer har svårt att förstå:

”Som anställd hos oss erbjuds du alltid schyssta villkor enligt kollektivavtal, som bland annat innefattar tjänstepension och försäkringar.”

Svårigheten för många är att förstå vad som är så schysst med just tjänstepension och vilken skillnad den kan göra för dig som skulle få det utannonserade jobbet.

Tjänstepension är inget nytt påfund, utan har funnits sedan 1800-talet. Förr behövde man inte bry sig. Då fick alla som var anställda och hade kollektivavtal en schysst tjänstepension om de hade jobbat i minst 30 år. Så funkar det inte längre. Vad du kommer att få i tjänstepension vet varken du eller jag som pensionsexpert. Det enda vi vet med säkerhet är hur mycket pengar du får inbetalt varje månad på ditt tjänstepensionskonto. Vad du kommer att få i tjänstepension per månad och i förhållande till din sista lön när du går i pension beror framför allt på hur mycket du har brytt dig. Och ju tidigare du gör det, desto högre tjänstepension kan du få. På varje hundralapp man tjänar brukar man få ett påslag på mellan 5 och 10 kronor som betalas in på tjänstepensionskontot.

För pappersarbetare handlar det ofta om runt 40 000 till 60 000 kronor per år. Bryr du dig inte, placeras pengarna i en så kallad traditionell pensionsförsäkring hos pensions-

"Tjänstepension är inget nytt påfund, utan har funnits sedan 1800-talet. Förr behövde man inte bry sig. Då fick alla som var anställda och hade kollektivavtal en schysst tjänstepension om de hade jobbat i minst 30 år. Så funkar det inte längre."

bolaget AMF. Räntan eller värdeökningen, som det även kallas, brukar ligga på sju procent per år och risken att pengarna på kontot ska krympa i dåliga ekonomiska tider är liten. Ett bra alternativ för en person som jag, som inom några år kan gå i pension, men inte lika bra för dig som har minst 20 år kvar på pappersbruket eller på något annat jobb. Då är det dags att börja bry sig och göra ett aktivt val och placera pengarna i en fond, som högst väsentligt höjer chansen till högre ränta och därmed höjd tjänstepension. Fonderna har i genomsnitt en årlig ränta på omkring 11 procent, alltså fyra procentenheter mer än vad AMF och liknade traditionella pensionsförsäkringar presterar.

Gör det verkligen så stor skillnad att det är värt att bry sig? Ja, dessa ynka fyra siffror kan betyda hundratusentals kronor i slutet av ditt yrkesliv. Har du råd att blunda för detta? En enkel pensionsprognos förklarar skillnaden tydligt. Vi har två pappersarbetare, båda födda 1970 och tjänade 25 000 kronor i månaden år 2003. Den ena väljer att lägga sin tjänstepension i en traditionell pensionsförsäkring, medan den andra placerar i en fond hos Folksam LO Pension, där risken sänks i takt med stigande ålder hos pensionsspararen. När kollegorna går i pension vid 68 års ålder kommer den som brydde sig och gjorde ett aktivt val ha minst 3 000 kronor mer i tjänstepension per månad, utöver den allmänna pensionen från staten. Det fina är att du endast behöver vilja göra ett aktivt val för att åstadkomma detta.

Resten har ditt fackförbund Pappers ordnat tillsammans med Folksam, som erbjuder just dig som medlem gratis pension- och försäkringsrådgivning. På sidan 25 i tidningen hittar du all information som du behöver för att infria dina drömmar när du går hem från ditt sista skift. God jul och gott nytt år!

Håkan Svärdman

Pension- och försäkringsexpert hos Folksam

DET MÄRKS

NÄR DU GJORT ETT AKTIVT VAL

En halv miljon LO-an slutna medlemmar har redan valt Folksam LO Pension för sin tjänstepension. Varför? Kanske för att vi har rabatterade avgifter, historiskt bra avkastning och en snygg logga. Eller så har vi bäst beats... Lyssna, kolla och sjung med! Det märks när du gjort ett aktivt val!

KOLLA VIDEON HÄR!

**FOLKSAM • LO
PENSION**

GRÖNLAND

VÄRLDENS STÖRSTA Ö

Jag hade sedan länge funderat på att resa till Grönland och när Nuuk nu har fått en ny flygplats med direktflyg från Europa så bokade jag flyg direkt när årets biljetter släpptes, jag ville se mer än en plats på min resa och med tanke på att städerna på Grönland saknar vägförbindelser med varandra så är alternativen att antingen flyga inrikesflyg eller att åka med Arctic umiaq line som bedriver båttrafik längs grönländska västkusten. Jag trodde att båtresan i sig själv erbjöd mig en bättre upplevelse som en förstagångsbesökare på ön i jämförelse med en kort flygning, så jag bestämde mig för att boka båtbiljetter mellan Nuuk och Sisimiut.

Den 6 augusti tidigt på morgonen så avgick mitt flyg från Arlanda till Kastrup i Köpenhamn. Jag hade en dryg timmes marginal till mitt anslutande plan till Nuuk, det visade sig att planet till Grönland avgick från gaten intill så jag hade tid att ta en fika på flygplatsen. Flyget från Köpenhamn till Nuuk tog 4 timmar och 50 minuter och jag hade turen att bli placerad vid en nödutgång, så jag hade ordentligt med plats att sträcka ut mina ben. Flygplatsen i Nuuk ligger en halvmil från centrum så när jag kommit fram och fått ut min ryggsäck tog jag lokalbussen till centrum av staden.

Staden grundades år 1728 av den norsk-danske prästen Hans Egede som några år tidigare kommit till Grönland på en missionsresa och den fick namnet Godthåb. I den gamla delen av staden finns Hans Egedes hus fortfarande bevarat och i samma stadsdel ligger domkyrkan med en staty av Hans Egede på berget intill. Sedan Grönlands självstyrelse från 1979 är stadens officiella namn Nuuk. Jag bodde på hotell SØMA beläget nära hamnen men ändå nära centrala Nuuk. Jag vandrade runt mycket och såg staden från alla håll. Jag besökte Grönlands Nationalmuseum med historiska föremål från hela landet, här visas bland annat de över 500 år gamla mumierna från Qilakitsoq.

Jag åt många grönländska läckerheter från havet som stekt val, torkad val, valsoppa, lax, hälleflundra, pilgrimsmusslor, grönländsräkor samt ren och myskoxe från landet. I Nuuk bodde jag två nätter innan min båtresa till Sisimiut.

Rederiet Arctic umiaq line trafikerar västra Grönland med fartyget Sarfaq Ittuk, mellan Narsaq i söder och Ilulisat i norr. Hela linjen tar drygt 3 dygn att resa. Min resa från Nuuk till Sisimiut tog 23 timmar. Jag hade bokat en sovplats i en delad hytt med fyra bäddar. Maten på båten var bra, inte överdådig som buffén på Ålandsfärjorna utan mer som matbespisning med en färdig meny. Fartyget lämnade Nuuk på kvällen med soligt väder.

Efter att ha sovit en natt på båten och ätit frukost tillbringade jag en stor del av båtresan på övre däck och beskådade den fantastiskt vackra grönländska skärgården. I ett sund som vi passerade kunde jag se en val som sprutade vatten.

I Kangaamiut som är stoppet närmast innan Sisimiut är hamnen så liten och grund att Sarfaq Ittuk inte kan komma in, här måste passagerarna skeppas i hamn med en mindre båt som lyfts av och på med en kran.

Sisimiut som är Grönlands näst största stad etablerades 1764 som en Dansk handelsstation med namnet Holsteinsborg, men platsen hade redan varit befolkad av inuiter sedan långt tidigare. Fiske är den viktigaste näringen i Sisimiut, med fiskade bestånd av räkor, lax, hälleflundra och torsk. Royal Greenlands fiskfabrik i hamnen är den största i Grönland och är en av de modernaste räkskalningsfabrikerna i landet. Liksom i Nuuk så bodde jag här också på hotell SØMA. Hotellet låg i närheten av hamnen och staden var inte så stor så jag hann vandra runt och se det mesta på mina två dagar. Jag besökte bland annat ett litet stadsmuseum och såg föremål insamlade från närområdet. Jag vandrade till ett berg på "Tele Island" beläget på en udde vid inloppet till staden. I utkanten av Sisimiut ligger den sk. "Hundebyen" med mer än 1000 Grönlandshundar samlade på ett och samma ställe. Många av hundarna var kopplade vid sina kojor men några gick fritt och hälsade glatt på mig när jag vandrade genom området. Efter mina två dygn i Sisimiut tog jag den återvändande båten söderut tillbaka till Nuuk.

När jag kommit tillbaka till Nuuk tidigt på morgonen besökte jag svømmehallen MALIK och hann också vandra runt lite mer i staden. Jag bodde sedan en sista natt på hotell SØMA innan jag flög hem efter en mycket trevlig semestervecka.

Fredrik Persson

Båtresan från Nuuk till Sisimiut.

Domkyrkan i Nuuk

Fiskehamnen i Nuuk

Grönlandshundar från Hundebyen i Sisimiut.

Hotellet i Nuuk som jag bodde på.

Grönländsk Tapas med mysokse, ren, fisk, rom och pilgrimsmussla.

Grönland

Huvudstad: Nuuk

Area: 2 166 086 km²

Folkmängd: 56 375

Statsskick: Monarki

Tidszon: UTC 0 till -4

Riktnummer: 299

Valuta: Danska kronor

Högsta punkt: Gunnbjørn, 3700 m ö.h.

Mumier från Qilakitsoq

V	A	L	S	E	D	E	L
---	---	---	---	---	---	---	---

Vinnare av kryss nr 3 är:

1: pris Gunnar Hanze

2: pris Katarina Jonsson, EMB

MATLAGNING

Soutzoukakia- grekiska lammköttbullar i tomatsås- 4 portioner

Ingredienser:

- 500 gr lammfärs
- 1 gul lök
- 2 vitlöksklyftor
- 1 ägg
- 2 msk hackad bladpersilja
- 1 msk hacka mynta
- 1 krm spiskummin
- 1 burk krossade tomater
- 1 msk tomatpuré
- 1 tsk socker
- Olivolja
- Salt & Peppar

Gör så här

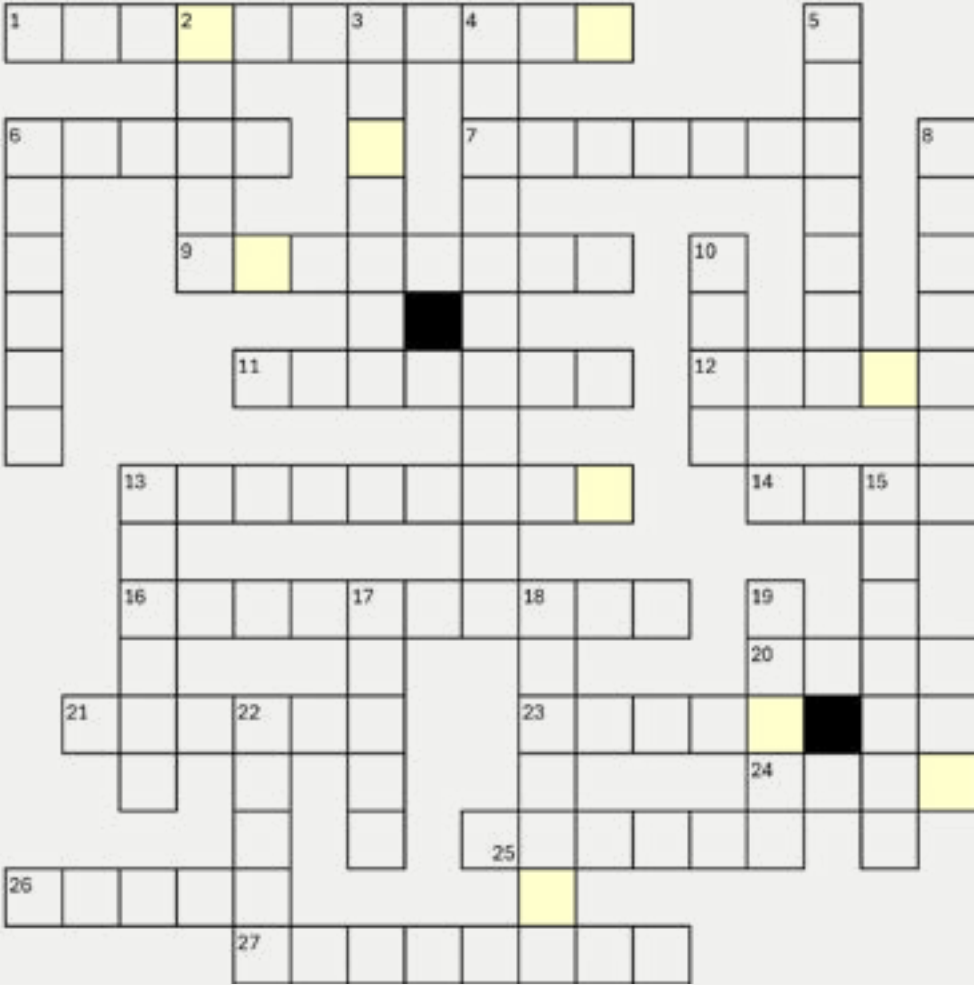
Hacka löken fint och lägg hälften i en skål. Pressa ner en vitlöksklyfta. Lägg ner lammfärsen och tillsätt ägg, hackade örter, spiskummin och salt och peppar efter smak. Rör ihop till en jämn smet och forma avlånga köttbullar som du lägger på en avsköljd tallrik eller skärbräda.

Stek köttbullarna runt om i olivolja i en stekpanna.

Efter några minuter tillsätter du resten av den hackade löken och en vitlöksklyfta och låter det steka med tills löken blivit mjuk. Tillsätt sedan de krossade tomaterna, tomatpurén och sockret och koka ihop det i cirka tio minuter. Servera med ris eller potatis.

1: a pris 2 st trisslotter
2: a pris 1 st trisslott

**Maila lösenordet
till oss :
avd68@pappers.se**

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Vågrät

1. Axel, rikskansler
6. Medeltida stad påGotland
7. Socialdemokratisk idé
9. Astrid,barnboksförfattare
11. Land förlorat 1809
12. Gamla skrivtecken
13. Tid med Gustav III
14. Birger, Stockholmsgrundare
16. Olof, första kristnakungen
20. Ätten som Gustavtillhörde
21. Handelsförbund iÖstersjön
23. Statsminister mördad1986
24. Ett av de fyra stånden
25. Stad i unionen
26. Vasa, regeradeSverige
27. Utvandrare till Amerika

Lodrätt

2. Alfred, dynamitensuppfinnare
3. När Sverigebefolkades
4. Religiös förändringunder Vasa
5. Tyskt område erövrat
6. Period före medeltiden
8. Sveriges hållning i krig
10. XII, kung understormaktstiden
13. Vasa, befrielsekämpe
15. Runsten i Östergötland
17. Högarna i GamlaUppsala
18. Gamla, medkungshögar
19. Folkslag i Svealand
22. Landskap förlorat 1658

AVDELNINGSMÖTE

NOMINERINGSMÖTE · 26 FEBRUARI I ASK/EMBLA

PÅ DAGORDNINGEN

- **AKTUELLA FRÅGOR**
- **NOMINERING AV**
 - **ORDFÖRANDE PÅ 2 ÅR**
 - **STYRELSELEDAMÖTER PÅ 2 ÅR**
 - **REVISOR PÅ 2 ÅR**

ANSVARIG UTGIVARE:

Pappers avd 68

NÄSTA NR:

Mars 2026

OMSLAGSBILD

Carita Holmberg

REDAKTIONEN:

Aleksandar Srndovic

Anders Lidén

Carita Holmberg

Emma Sjögren

Roger Berglund

KONTAKT:

Pappers avd 68

Hallsta Pappersbruk

763 81 Hallstavik

0175 26 390

www.avd68.com

